

Stationsplein 22-23

Korte omschrijving

Het ontwerp van het **STATION** is van ir. K. van der Gaast en is het eerste hoogtepunt binnen zijn oeuvre. Met het station van Eindhoven speelde Van der Gaast in op het veranderende gebruik van een spoorwegstation: het werd meer een knooppunt van en naar de verschillende vervoersmiddelen. Van der Gaast paste de vormgeving van het stationsgebouw hierop aan. De transparante voor- en achtergevel benadrukken de doorgangsfunctie van het station. Het ontwerp volgt een heldere functionele opzet met veel licht en een sobere maar gedetailleerde versiering. De expressieve werking wordt versterkt door de opwaarts gebogen beëindiging van het alles overspannende dak. De licht gebogen vorm van het dak correspondeert met de vorm van de toren en de colonnade. Het geheel is een voorbeeld van nieuwe monumentaliteit in de moderne architectuur van na de Tweede Wereldoorlog. Het station is een betekenisvol en sterk beeldbepalend element in het stadsbeeld van Eindhoven.

Datum van aanwijzing: 13-10-2009

Datum van registratie: 29-03-2010

Rijksmonument nummer: 530936

Redengevende omschrijving

Inleiding

Het **SPOORWEGSTATION**, bestaande uit een **STATIONSGBOUW, COLONNADE, LUIFEL, VOETGANGERSTUNNEL, PERRONS EN PERRONOVERKAPPING** is in 1956 gebouwd naar ontwerp van de architect K. van der Gaast. Van der Gaast was chef Afdeling gebouwen NS. Hij beschouwde het stationsgebouw, een knooppunt van openbare en particuliere vervoersmiddelen, als doorgangsruijnte in plaats van verblijfsruimte en plaatste het op het zwaartepunt van de verkeersstromen. Omdat de grootste verkeersstromen zich noord-zuid bewegen, zijn de noord- en zuidgevel transparant en uitnodigend vormgegeven en de oost- en westgevel gesloten. De zuidwesthoek kreeg extra aandacht, omdat de belangrijkste aanlooproute daarop uitkwam. De schaal van het gebouw en het materiaalgebruik zijn aangepast aan de omringende moderne transportmiddelen. Het station van Eindhoven is een belangrijk werk uit het oeuvre van de architect Van der Gaast die een sterke stempel drukte op de stationsbouw ná de fase die bepaald werd door Schelling en Van Ravesteyn. Het station getuigt van het begin van een nieuwe visie op de stationsarchitectuur die dynamiek uitstraalt. Daarnaast moest het gebouw het karakter van de Eindhovenaren uitstralen: durf, vitaliteit, dadendrang. Het station is opvallend gelegen aan een plein aan een drukke weg. De achterzijde is tegen de spoordijk gesitueerd. Het station is een essentieel onderdeel van het Wederopbouwplan uit 1946, dat een ingrijpende uitbreiding behelsde van het

Rijksmonument

stadscentrum van Eindhoven. Het gebouw vormde destijds letterlijk en figuurlijk een entree van de stad. In samenhang met het station en de verlegde en verhoogde spoorbaan werden ook viaducten, een postkantoor en een goederenstation ontworpen.

Omschrijving

Het spoorwegstation bestaat uit een stationsgebouw tegen een verhoogde spoordijk, een toren en colonnade aan de linkerkant en een dienstgebouw en een luifel aan de rechterkant. Aan de achterkant bevinden zich de haaks geplaatste voetgangerstunnel, drie perrons met elk een perronoverkapping en houten banken en de perronoverkapping.

Het stationsgebouw is gebouwd op een rechthoekige plattegrond. Het gebouw heeft een gewapend betonskelet dat grotendeels is bekleed met gele verblendsteen. Het platte dak heeft een overstek en lijkt door de afgeschuinde onderkant te zweven boven het gebouw. Aan de voorzijde is aan de onderkant een decoratief patroon aangebracht. De voorgevel (zuidgevel) heeft op de begane grond een terug gelegen glazen pui met brede doorgangen die gedeeltelijk is gewijzigd. Op de hardstenen kolommen ervoor rust het bovengelegen geveldeel, dat bestaat uit aluminium vensters. Links is een wijzerplaat aangebracht. Rechts bevindt zich een loggia met decoratieve betonelementen en drie ronde vensters. De linker zijgevel heeft op de begane grond een glazen pui met brede ingang. Tegen de gevel staat een uitbouw met een zandstenen reliëf van de beeldhouwer Willy Mignot dat de stadia van het menselijk leven verbeeldt, evenals de woorden IK KOM en IK GA. Daarnaast is een toepasselijke tekst van A. Roland Holst aangebracht. In de rechter zijgevel zijn drie ronde vensters gesitueerd. Tegen de gevel staat een dienstgebouw. De achtergevel wordt verdeeld door wit geschilderde kolommen, waartussen ramen zijn geplaatst. Het interieur betreft een grote hal die verticaal wordt geleed door zwarte kolommen en horizontaal door verdiepingsgalerijen. Op de begane grond bevinden zich commerciële ruimtes van recente datum. Aan de voorzijde is op de verdieping een restauratie gesitueerd (met de oorspronkelijke kroonluchters). Aan de achterkant bevinden zich twee kantoorverdiepingen. De kantoorindeling is niet meer oorspronkelijk. In de achtergevel bevindt zich de doorgang naar de voetgangerstunnel. In het venster hierboven is een kunstwerk van gekleurd glas van Lex Horn uit Amsterdam aangebracht, dat typisch Nederlandse activiteiten verbeeldt. De ronde vensters in de rechter zijgevel bevatten een voorstelling van trekvogels van zijn hand. Links van het stationsgebouw staat een toren waarin een schoorsteen is ondergebracht. De toren op rechthoekige plattegrond is opgetrokken in gele verblendsteen. Aan de achterkant loopt de toren naar boven toe licht uit. Aan de voorzijde zijn een wit geschilderd kader en grijs geschilderde kolommen aangebracht. De zijkanten zijn versierd met ronde betonelementen en een wijzerplaat. Links van de toren, tegen de spoordijk, is een colonnade gerealiseerd. De kolommen van gele baksteen hebben een identieke, maar verkleinde vorm van de toren. ertussen is een fries van decoratieve betonelementen aangebracht.

Rechts van het stationsgebouw staat een dubbele luifel met een gebogen dak.

Vanuit het stationsgebouw is de voetgangerstunnel bereikbaar. De toegang is versierd met dezelfde betonornamenten als de colonnade. Een gedeelte van de tunnel is voorzien van een troggewelf. In de tunnel is een gedenksteen aangebracht ter herinnering aan slachtoffers uit de Tweede Wereldoorlog. Bij de trappen naar de perrons bevinden zich enkele oorspronkelijke lichtarmaturen en trapleuningen. Op elk van de drie perrons bevinden zich een perronoverkapping en oorspronkelijke lange, ovale houten bank(en). Elk perronoverkapping is gebouwd op een rechthoekige plattegrond. De gevels zijn opgebouwd uit kolommen, waartussen een betegelde borstwering en vensters zijn geplaatst. De ingang bevindt zich aan de kant van de trappen. Bovenin de gevels zijn ronde vensters gesitueerd. De perronoverkapping heeft een staalconstructie van Bailey-elementen met lichtstroken boven de perrons.

Waardering

Het spoorwegstation met colonnade, luifel, voetgangerstunnel, perrons en perronoverkapping is van algemeen belang vanwege de architectuurhistorische, cultuurhistorische en stedenbouwkundige waarden.

Het spoorwegstation is van architectuurhistorische waarde voor het oeuvre van architect K. van der Gaast. Het station vormt een eerste hoogtepunt in zijn oeuvre. Het station is een voorbeeld van zijn

Rijksmonument

streven in de jaren vijftig naar openheid en transparantie. Van der Gaast maakte deel uit van een nieuwe generatie stationsarchitecten die afstand nam van de traditie en zich richtte op de functie en vorm van het moderne, dynamische station. De constructie van het stationsgebouw was daarbij een belangrijk onderdeel van de architectuur. Bij de opzet en de vormgeving van het geheel liet Van der Gaast zich inspireren door de belangrijkste verkeersstromen. Dit werd bijvoorbeeld vertaald in open versus gesloten gevels, een colonnade of een kunstwerk.

Het stationsgebouw is van waarde vanwege de aanwezigheid van beeldhouwwerken en glaskunstwerken en vanwege de sterke samenhang tussen het exterieur en het interieur.

Het spoorwegstation heeft cultuurhistorische waarde als voorbeeld van een naoorlogs spoorwegstation. Het station in Eindhoven is het eerste van een reeks modernistische stations en daarmee een pionier van een nieuwe visie.

Het stationsgebouw heeft stedenbouwkundige waarde als essentieel onderdeel van het Wederopbouwplan uit 1946 voor de stad Eindhoven.

Het gebouw is door zijn beeldbepalende ligging en als toenmalige entree van de stad van belang voor het aanzien van Eindhoven.

Het spoorwegstation is van belang vanwege zijn architectonische en materiële gaafheid en herkenbaarheid.